

Biomléko – důležitá bi komodita

České ekologické zemědělství (EZ) pomalu, ale jistě začíná zkvalitňovat svoji produkci a přibývají i odbytově zaměřené projekty. Tak je to i s produkcí biomléka. Jedná se o náročnější specializaci, než jsou ekologické chovy krav bez tržní produkce mléka. Navíc v horských a podhorských oblastech, kde se biomléko převážně produkuje v alpských zemích, byly u nás většinou celé podniky převedeny na chovy masného skotu a cesta zpět k produkci biomléka zde již není reálná. Proto je třeba hledat nové producenty mezi dosud konvenčními zemědělci, kde ještě dojnice mají. Jedná se buď o podniky, které sic chtějí zlepšit svou ekonomickou situaci pomocí dotací na ekologicky obdělávané plochy, ale často i o moderní konvenční podniky s vysoce užitkovými dojniciemi s převahou plemene Holštýn. Využívání výsledků výzkumu, posílení specializovaného poradenství a propojení zemědělců s mlékárnami se věnuje prakticky orientovaný projekt Epos – Spolku poradců EZ v ČR a PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, členů České technologické platformy pro ekologické zemědělství.

Stránku o komoditách a inovacích EZ v týdeníku Zemědělec připravuje Ing.

Jiří Urban (koordinátor ČTPEZ)

Seznam mlékáren, které v ČR zpracovávají kravské biomléko napomůže zemědělcům v orientaci o výkupu.

Bohemilk, a.s. - Opočno
Ekomilk s.r.o. Frýdek-Místek
Lacrum Velké Meziříčí
Mlékárna Příšovice - Plastcom, a.s.
Mlékárna Valašské Meziříčí,
Polabské mlékárny, Poděbrady
Olma, a.s., Olomouc

Obchod s biopotravinami a komodita biomléko

Vývoj obchodu biopotravinami v letech 2005-2008 je charakterizován výrazným nárůstem maloobchodního obratu. V období 2009/2010 se odhaduje pokles nárůstu obratu na hodnotu okolo 10 % a s oživením ekonomiky se očekává opětné zvýšení tempa růstu obchodu biopotravinami.

Vývoj obchodu biopotravinami (Zdroj: Greenmarketing 2009)

Ukazatel/rok	2005	2006	2007	2008	2009
Maloobchodní obrat (mld.Kč)	0,51	0,76	1,29	1,80	3,1
Meziroční nárůst obratu (%)	16	49	70	40	72
Podíl na celkovém obratu za potraviny (%)	0,18	0,35	0,55	0,75	
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	54	56	62	57	
Podíl řetězců na maloobchodním obratu (%)	57	67	67,5	72	
Podíl mléka a mléč.výrobků na obratu (%)	20	15	21	22,5	
Maloobchodní obrat za mléko a mléčné výrobky (mil.Kč)	100	110	270	400	
Podíl produkce mléka a mléčných výrobků českého původu (%)			58	57	

Mléko a mléčné výrobky měly roce 2008 na českém trhu biopotravin podíl 22,5 % (meziroční nárůst o 1,5 %). Celkově měla tato kategorie objem 400 mil. Kč, což je nárůst oproti roku 2007 o 48 %. Mléčné výrobky českého původu tvořily 57 % včetně produkce z dovezeného mléka z celkového obratu této kategorie (Greenmarketing 2009).

V ČR ještě počátkem roku 2009 trval nedostatek syrového biomléka a mlékárny dovážely biomléko ze zahraničí. Mlékárny denně zpracovávaly počátkem roku 2009 okolo 55 tis. litrů biomléka, z toho dovážely cca 22 tis. litrů ze Slovenska (v současnosti se dováží ze Slovenska cca 15 tis. litrů mléka denně).

Podle výsledků výzkumu vykazuje biomléko lepší nutriční parametry

Mléko a mléčné výrobky jsou nejžádanější skupinou biopotravin na trhu s velkým potenciálem růstu. Důvodem jsou především prokázané výrazně lepší nutriční vlastnosti biomléka ve srovnání s konvenční produkcí. V projektu NAZV 1G 58063 (koordinátor Milcom, a.s. VÚM) byl prokázán vyšší obsah polynenasycených mastných kyselin - kyseliny alfa linolenové (40-120 %) a konjugované kyseliny linolové (10-40 %). Rovněž byl prokázán zvýšený obsah vitamínu E (10-45 %). V mezinárodním výzkumném projektu v rámci 6.FP bylo v severovýchodní Anglii a Walesu zjištěno zvýšení obsahu vitamínu E o 15-30 %, vitamínu A o 15-80 %, kyseliny alfa linolenové o 50-60 % a konjugované kyseliny linolové o 40-80 % ve srovnání s konvenčním mlékem. Obdobné výsledky byly publikovány i v Dánsku.

Polynenasycené mastné kyseliny (omega mastné kyseliny) jsou esenciální látky, které si lidské tělo neumí syntetizovat. Omega mastné kyseliny se podílejí na vývinu oční sítnice a mozku, ovlivňují průběh autoimunitních onemocnění a Crohnovu chorobu, hrají významnou úlohu v prevenci kardiovaskulárních onemocnění a konjugovaná kyselina linoleová působí preventivně proti některým formám rakoviny (např. karcinomu prsu).

Epos – poradenství pro producenty biomléka

MZe ČR podporuje produkci biomléka formou veřejné zakázky „Regionální odbytky biopotravin“ jejímž řešitelem je EPOS Brno.

Šetření stavu chovů v EZ navázalo na výše uvedený projekt NAZV 1G 58063. Celkem bylo osloveno 77 ekofarem (včetně farem v přechodném období). Z 56 ekofarem šetřených v roce 2006 ukončilo chov dojníc 17 (2 velcí výrobci, ostatní malé chovy převážně s produkcí mléka pro vlastní potřebu).

Produkce biomléka je náročnější než ekologický chov krav bez tržní produkce mléka. Na snímku ekofarma pana Podstavka.

Základní produkční ukazatele skupin ekofarem dle způsobu odbytu mléka

Ekofarmy	Dodavatelé do mlékáren				Zpracování/prodej na farmě		Chov pro vlastní spotřebu	
	Konvenční		bio mlékárny					
Ukazatel/rok	2006	2009	2006	2009	2006	2009	2006	2009
Počet ekofarem	17	23	12	29	3	20	24	7
Výměra z.p. (ha)	11370	9115	11510	16633	134	1030	1523	470
Výměra o.p. (ha)	1164	2153	2107	3814	31	242	303	51
Výměra TTP (ha)	10206	6962	9403	12819	103	788	1220	419
Počet chovaných dojnic	1310	1 722	1902	3034	42	114	130	20
Dojivost (l/kus/den)	14,5	12,45	14,0	14,0	15,5	14,8	13,9	11,1
Roční dojivost (l/kus)	5179	4546	5176	5110	5656	5401	5083	4051
Mléčný tuk (%)	4,03	3,98	4,04	4,01	4,05	4,68	4,10	
Bílkoviny (%)	3,33	3,37	3,35	3,32	3,35	3,52	3,49	
Počet odchovaných telat	6,44	4,7	5,15	4,6	6,29	4,6	6,74	2,7
Průměrná real.cena (Kč/l)	7,93	6,35	8,50	9,20	11,33	16,00	11,33	

Hlavní těžkosti při konverzi chovů dojnic na EZ

Příčinou nízké užitkovosti ve srovnání s celorepublikovým průměrem o cca 1700 l.dojnici⁻¹.rok⁻¹ je (vedle plemenného složení – v EZ dominuje český červenostrakatý skot, v konvenční produkci holštýnský skot) nedostatek dusíkatých látek a zejména energie v krmné dávce.

Hlavní příčinou tohoto stavu je, že do EZ vstupují zejména podniky s nižší užitkovostí (chovy českého červenostrakatého skotu) s cílem zlepšit ekonomiku získáním dotace na plochu v rámci AEO PRV a získáním prémie za biokvalitu mléka. Druhou příčinou je často špatná příprava podniku na vstup do ekologického způsobu hospodaření:

- podnik nevyhodnotí rizika vstupu do EZ (omezení některých vstupů zejména u krmiv, zaplevelení, potřeba nákupu krmiv - zvýšené náklady, potřeba investic do nářadí a strojů, apod.),
- nezvládnuté hospodaření na půdě (špatné osevní postupy + nevhodná agrotechnika + nezvládnutí regulace plevelů + nevyužívání zeleného hnojení = nízké výnosy, špatné složení porostů pastvin a luk – náklady na obnovu a změnu druhového a odrůdového složení),
- zlovyky z konvečního hospodaření (opožděná sklizeň zejména TTP a z toho plynoucí nízká koncentrace živin a energie, pozdě sklizené plochy pícnin, špatné udusání silážované hmoty, pozdní uzavření jámy, špatná pastevní technika-pastva na přestárlých porostech atd.).

Ze zkušeností praxe ekologických chovů vyplývá, že v podmínkách ČR je reálná užitkovost v chovech českého červenostrakatého skotu okolo 5500-6000 l.ks⁻¹.rok⁻¹ a u holštýnského skotu okolo 7000-8000 l.ks⁻¹.rok⁻¹ (nejlepší ekologický chov v ČR má užitkovost cca 8400 l.ks⁻¹.rok⁻¹).

V rámci projektu, který podpořilo ministerstvo zemědělství byla uzavřena smlouva o spolupráci se 106 podniky, z toho bylo 52 konvenčních (74 chovů dojnic, 25 chovů koz a 7 chovů ovcí). Těmto podnikům je poskytována specializovaná bezplatná poradenská služba pro kterou byl připraven a na podmínky ekologických chovů vycvičen tým expertů (veterináři a specialisté na výživu skotu, ovcí a koz). Informace o projektu, nabídka školení a literatury, včetně a kontaktu na poradce je na www.eposcr.eu a www.bio-mleko.cz .

Ing.Roman Rozsypal, CSc.

EPOS Brno

publikováno v Zemědělcí č. 11/2011 dne 14. března 2011, strana 37